ԵՐԵՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Արդեօք ճիշտ է.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Նամակ Խմբագրութեան. Նամակ Խմբագրութեան. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Կ. Պօլսի լրագիրներից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նկարիչ Մախօխեան։

ԱՐԴԵՕ՞Ք ՃԻՇՏ Է

—

Մենք հաղորդել էինք ժամանակին, որ Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութեանը առաջարկված էր Էջմիածնի կողմից ընտրել տեսուչ հոգեւորականներից։ Հոգաբարձութիւնը, ցանկանալով կատարել այդ առաջադրութիւնը և մի և նոյն ժամանակ պահպանել դպրոցի տեսչին, որոշում էր կայացրել հրաւիրել դպրոցի համար ռեկտոր հոգեւորական անձ, իսկ նախկին տեսչին թողնել իր պաշտօնի մէջ առաջվայ լիազօրութիւններով։

Մեզ լուրեր են հասնում, որ Էջմիածնում աւելի բարւոք են համարում ռեկտորի պաշտօն չը ստեղծել և թողնել ամեն բան իր նախկին դրութեան մէջ անորոշ ժամանակով։ Հոգաբարձութեան ծրագրած ռեկտորի իրաւասութիւնները ներկայումս պատկանում են Թեմական առաջնորդին, որ իրապէս կարգադրում է կրօնի դասերը և նշանակում կրօնուսոյցներին։ Եթէ մեզ հասնող լուրերը ճիշդ են և Էջմիածինը վճռել է կանոնադրութեամբ առաջ գնալ, դա բնական մի ճանապարհ է։ Հոգաբարձութեան կայացրած որոշումը, որ ձարակտուր մի բան էր, նպատակայարմար չէր, որովհետև նա տալիս էր և առաջնորդին և ռեկտորին մի և նոյն ֆունկցիաները և իրաւունքները, անորոշ թողնելով ռեկտորի և տեսչի փոխադարձ յարաբերութեան և իրաւունքների սահմանները։

Վեհափառ Կաթողիկոսը մի քանի անգամ յայտնել է Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութեան, որ նա հասկանում է հոգաբարձութեան, իբրև ժողովրդական ներկայացուցիչների, առարկութիւնները և լաւ գիտէ, որ հոգաբարձութիւնը պատասխանատու է իր ընտրող ժողովրդի առաջ. սակայն դպրոցի վերաբերութեամբ էական պատասխանատւութիւն ունեն և հոգևոր վարչութիւնը և ինքը Կաթողիկոսը։ Այդտեղ կայ կրկնակի պատասխանատւութիւն թէ աշխարհական և թէ հոգևոր մարմինների կողմից։ Պէտք էր այնպէս կազմակերպել դպրոցի վարչական-մանկավարժական գործերը, որ այդ երկու պատասխանատւութիւնները յարգված և իրագործված լինէին։

Այդ տեսակէտից Ներսիսեան դպրոցի կանոնադրութիւնը աջող կերպով լուծում է հարցը և կարողութիւն է տալիս երկու կողմերին էլ իրագործել իրանց իրաւունքները և պարտաւորութիւնները։ Հոգևորականութեան մասնակցութիւնը և բարոյական պատասխանատւութիւնը լիակատար կերպով իրականացած են առաջնորդի անձնաւորութեան մէջ, որ նախագահն է հոգաբարձութեան և գլխաւոր կարգադրողը կրօնական դասաւանդութեան։ Տեսչի և ուսուցիչների հաստատութիւնը վերապահված են հոգևոր իշխանութեանը, որը այդպիսով այնպիսի իրաւունքներ ունի իր ձեռքին, որ բաւական սահմանափակում է հոգաբարձութեան ազատութիւնը աւելի, քան նոյն իսկ ցանկալի է։

Եթէ արդարև Էջմիածնի տրամադրութիւնը հակված է դէպի սրբագործված կարգը և ընդունված կանոնադրութիւնը, եթէ մեզ հասած լուրերը հնարված չեն դատարկ տեղից, այն ժամանակ կարող ենք յուսալ, որ կը հանգստանան յուզված մտքերը և ապահովութիւն ձեռք կը բերվի դպրոցի առաջիկայ տարվայ կանոնաւոր գործունէութեան վերաբերութեամբ։

Դպրոցի գործավարութեան մէջ որոշ կարգի պահպանումը աջողութեան անհրաժեշտ պայմաններից մէկն է։ Երբ վարչական կարգը ոչող է սահմանված և լաւ է պահպանված, այնուհետեւ մնում է բոլոր ուշադրութիւնը դարձնել դպրոցի բարգաւաճման և աշակերտների առաջադիմութեան վրա։ Այդտեղ հարկաւոր է կեանք, շարժում, ուղեղի և սրտի զարգացում, որոնք կանոնաւոր կարող են առաջ գնալ և արտայայտվել, երբ դպրոցի վարչական-մանկավարժական գործը լաւ է սահմանադրված և հաստատուն կազմակերպութիւն ունի։ Բայց արդեօք Էջմիածնում յիրաւի գնահատո՞ւմ են կանոնադրութեան առաւելութիւնները և վճռե՞լ են վերջ տալ հակասական շրջաբերականներին, որոնք միայն շփոթութիւն են առաջ բերում մեր թեմական դպրոցների կեանքի մէջ։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼ

—

Վենետիկի «Գեղունին» գնալով առաջադիմում է, աւելի եւ աւելի հետաքրքրական դառնում։ Ստացանք այդ՝ ճշմարիտ գեղարուեստական հրատարակութեան 4, 5 եւ 6 միացրած համարները։ Հրատարակութիւնն ունի իր սովորական յատկութիւնները. չքեղ թուղթ, մաքուր տպագրութիւն, բազմաթիւ հետաքրքրական պատկերներ։ Այս անգամ մի չատ սիրուն նորութիւն է մտցրված. դա մի գունաւոր պատկեր է, առաջին երեսի վրա, «Դավրէժի հայ կանանց տարազ» անունով։ Երեք կին են, նստած սամօվարի չուրջը, թէյ են խմում։ Գունատիպ պատկերը զարմանալի գեղեցիկ է դուրս եկել։ Միւս պատկերներից կը յիշատակենք. Ամենայն հայոց Կաթողիկոս Մկրտիչ I-ի պատկերը, Րաֆֆի, Րաֆֆիի մայրը, Րաֆֆիի տունը Պարսկաստանում եւ սենեակը Թիֆլիսի բնակարանում, Հ. Ալիշանի յիշատակին Թիֆլիսում կատարված հոգեհանգստի ժամանակ դրած պսակը, որի մէջ կայ Ալիշանի պատկերը, Կարա-Մուրզայի երգեցիկ խումբը, Ջանշեանի մահարձանի ծրագիրը, հայ գրողներ (ինն հատ, որոնց մէջ Գրիգոր Օտեան, Մատաթիա Գարագաշեան, Գրիգոր Զիլինկերեան), նկարիչ Մախոխեանի մի քանի նկարները։ Ի վերջոյ մի չատ հաճելի նորութիւն։ Դա «Ազգային գործիչներ» պատկերն է, մի սիրուն խումբ, որ ներկայացնում է մեր անցած նշանաւոր գործիչներին։ Դրված է մի երկար սեղան, որի վրա ցրված են թղթեր, կայ երկու թանաքաման։ Սեղանի երեք կողմով շարված են գործիչները։ Մէջտեղ, վարագոյրի առջեւ, Հայր Ալիշանն է. նրա աջ կողքին—Գրիգոր Արծրունի, Մկրտիչ Պէշիկթաշլեան, Միքայէլ Նալբանդեան, Րաֆֆի. իսկ ձախ կողքին—այժմեան Վեհափառ Կաթողիկոս Խրիմեան, Գամառ-Քաթիպա, Ստեփանոս Նազարեանց եւ Խաչատուր Աբովեանց։ Այդ պատկերը, ինչպէս տեղեկանում ենք յայտարարութիւնից, տպագրված է եւ առանձին մեծ դիրքով եւ արժէ 1 րուբլի 20 կոպէկ։

Դիմելով գեղարուեստական թերթի գրական բաժնին, մենք նախ եւ առաջ տեսնում ենք «Գեղունիի» աշխատակիցների մէջ Վեհափառ Կաթողիկոսի անունը։ Կաթողիկոսը վերջին տարիներում, ինչպէս երեւում է, մի առանձին սէր է զգում դէպի ոտանաւորները եւ չարունակ գրում է ոտանաւորներ, որոնց մեծ մասը տպվել է «Արարատ» ամսագրի մէջ։ «Գեղունիի» այս համարում տպված է նրա «Ողբացեալ Ջանշեվի յիշատակին» ոտանաւորը։ Երկար է այդ ոտանաւորը եւ մենք, ճաշակ տալու համար, կը բերենք նրա սկիզբը միայն.

Հրեշտակ հոգիս իմ վերացոյց,
Տարաւ իջուց մեռելոց դաշտ.
Ո՞ւր է, գիտէ՞ք մեռելոց դաշտ,
Ի Բաբիլո՞ն թէ Հայաստան.
Հայաստանն է, Հայաստան,
Հայոց աշխարհ եւ հայրենիք.
Ուր զոհուեցան անմեղ անպարտ
Հայ զաւակներ բիւր բիւր հազար։
Ես չուրջ եկայ մեռելոց դաշտ
Հոգիս պատեց զարհուրանք.
Դաշտին երես լեցուած էր ողջ
Մարդոց ցամքած ոսկերոտք.
Ասի, աւա՜ղ, ոսկերք, հայոց,
Դուք տի տեսա՞ք խաչէն յետոյ
Այն հրաշալի յարութեան օր։

Նշանակութեան արժանին այնքան այս ոտանաւորը չէ, որքան այն, որ ամենայն հայոց Կաթողիկոսը գրում է Մխիթարեանների հրատարակութեան մէջ, մինչդեռ նրա ստորադրեալները, զանազան աստուածաբան վարդապետներ եւ ոչ-աստուածաբան տէրտէրներ անհաշտութեամբ եւ կատաղի մոլութեամբ են վերաբերվում Մխիթարեաններին եւ նրանց գրուածքներին։ Այսպէս, օրինակ, այդ տէրտէրներից մէկը անցեալներում կուրծք էր ծեծում թէ «Բազմավէպը» այլ եւս հինը չէ, այսինքն հնախօս չէ, այլ դարձել է կարմիր, այսինքն յեղափոխական։—Այս խօսակ տէրտէրական վարմունքը, պէտք է յուսալ, այլ եւս չի կրկնվի այնպիսի քաջութեամբ։ Արդեօք կը տեսնէ այդ տէրտէրը, որ բարձրագոյն հոգեւոր իշխանութեան ներկայացուցիչը գրում է նոյն կարմիր ամսագրի մէջ եւ սանձ կը դնէ իր բերանին... Գուցէ։

Միւս գրական յօդուածներից աչքի է ընկնում «Հայոց արդի գրականութիւնը» վերնագրով մեծ յօդուածը, որ յափշտակութեամբ է կարդացվում։ Այստեղ գեղեցիկ կերպով պատ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԿԱՐԻՉ Վ. ՄԱԽՕԽԵԱՆ

—

Պ. Մախօխեան, տրապիզոնցի երիտասարդ հայ նկարիչ, Եգիպտոսում մի քանի ժամանակ առաջ ցոյց էր տուել իր նկարները եւ լաւ աջողութիւն ունեցաւ։ Բերում ենք եգիպտական լրագիրներից մի քանիսի վկայութիւնները պարոնի ընդունակութիւնների մասին։

«Le Progrès»—«Ստուգիւ տեղն է կրկնել հին առածը «փոթորիկէն վերջը գեղեցիկ եղանակ»։

«Հազիւ գոցված նկարչութեան տարեկան սալօնը, ուր պ. Լինտելհակի ձեռամբ ցուցադրված էին ժամանակակից նկարիչներու եւ արուեստագիտական աշխարհի վաղուց ծանօթ գնահատելի երկերը, կարգը եկած է այժմ հայազգի յայտնի տաղանդաւոր նկարիչ պ. Մախօխեանին, որ Բերլինէն եկած կը ստանայ արժանի գնահատութիւն, ցուցադրելով արտիստական ակումբին սրահին մէջ 82 նկար, գրեթէ բոլորն ալ արդիւնք զօրեղ ներշնչութեան եւ երկասիրութեան. արուեստագիտական դաստիարակութեան տարի մէ։ Օհ, երանի թէ միշտ այսպէս լինէր։ Երանի թէ ամեն տարի Լինտելհագներ եւ Մախօխեաններ, նկատելով իսկ իրանց շահը, ցոյց տային Գահիրէի հասարակութեան գեղեցիկ գործեր, որոնց այնքան մեծ է հրահանգիչ ազդեցութիւնը։

«Նա ցոյց կուտայ ծովը, ընդարձակ ծովը իր բազմազան երեւոյթներով. ակնահաճոյ զգացումով նա կը ներկայացնէ մեզ ծովուն ծփանքը, լայնածաւալ եւ անստգիւտ երկասիրութեամբ։

«Ըստ իս, քիչ էմպրէսիօնիստներ իսկապէս ըմբռնած են ծովը ինչպէս պ. Մախօխեան. քիչերը, անոր պէս, թափանցած են խաղաղ կամ խռովայոյզ ալիքներու խորհրդաւորութիւնը եւ կարողացած են վրձինի ճարտարութեան չնորհիւ խլել ծովէն իր ամենածածուկ գաղտնիքները։

Կարող էի եւ նոյն իսկ հարկ էր ինձ կանգ առնել իր նկարներէն չատերուն առջեւ, սակայն կը բաւականանամ մի քանի հատին յիշատակութեամբ առանց հետեւելու անոնց արժանիքի կարգին. «Նաւաբեկութեան բեկորներ».—ընտիր նկար մէ.—«Նաւամատոյց»—ամպամած օրվան մը խաղաղ եւ ամայի տեսարանը զգալի կընէ ծովուն բովանդակ մելամաղձութիւնը, զգացումով լի նկար մէ. «Մրրկալից ծովը» գեղեցիկ եւ հեշտալի նկար մէ զինքը չրջապատող միւս գեղեցիկ նկարներուն մէջ. «Փրկարար նաւակը» ծովային նկարներուն մէջ ամենէն համակրելիներէն մին։

«Արեւամուտը Շուեսի ծովափում» եւ «Կոհակներ», երկու ծովային տեսարաններ, որոնց մէջ երկու տարբեր արեւամուտները յաջողված են, երկու զօրեղ երկասիրութիւններ։

«Մրրկախառն անձրեւ» սքանչացման արժանի գործ, նոյնպէս եւ «Տանըմարքայի ծովափում փոթորիկ» խիստ նուրբ երկասիրութիւն։

«Մշուշը» լուսնկայ մէ, մեղմ եւ քաղցր լուսին մը կը ցոլայ անեզր ծովուն վրա. փոքրիկ նկար մէ որուն մէջ երեկոյեան բանաստեղծութիւնը զգալի է իր բովանդակ ուժգնութեամբ։ «Ծովային տեսարան», խիստ գեղեցիկ նկար մէ. կանգ կառնեմ երկու զօրեղ էթիւդներու առջեւ. «Փոթորիկէն առաջ» եւ «Ջկնորսներու վերադարձը» իրար կչտին զետեղված. այս երկու նկարները աւելի լաւ երեւան կը հանեն իւրաքանչիւրը իր գեղեցիկ յատկութիւնները։

«Բոռնհօմ կղզւոյն ապառաժները» մեծ նկար մէ արդէն Բերլինում ցուցադրված, խիստ գեղեցիկ, գուցէ մի քիչ մթագոյն, բայց զօրեղ։ Այդտեղ ծովը սքանչելի է։

«Ալեկոծ ծովը»—խիստ գեղեցիկ երկասիրութիւն մը։

«Հանդարտ գիշերը», որուն մէջ էֆէկտը, զգացումը եւ գիշերվան բարձր բանաստեղծութիւնը միացված են գերազանց վեհ ստորիճանի մը վրա. նկար մը, որուն մէջ իր ամբողջ խանդով կը թրթռայ արուեստագիտին զօրեղ եւ ընտիր աւիւնը. բայց այս տաղանդաւոր արուեստագէտը չի բաւականանար միայն ծովը պատկերացնելով, նա կը տայ ծովուն մտատիպարը իր վսեմ ապառաժներով, որոնք կը յիշեցնեն Բէօքլինը՝ նկարիչներուն ամենէն հզօրը, ամենէն տարօրինակը, ամենէն ֆանտաստիքը, ամենէն բանաստեղծը, խլուած քիչ ժամանակէ ի վեր ոչ միայն արուեստէն, իր աստուածային արուեստէն, այլ եւ ամբողջ աշխարհի սքանչացումէն, եւ պ. Մախօխեան լաւ է ըրած՝ ստանալ անոր ներշնչումը իր երկասիրութեանց մի քանիին մէջ։

«Մելամաղձութիւն» եւ «Ծովու վրա լուսոյ չող մը». երկու նկարներ որ կը տիրապետեն ամբողջ ցուցահանդիսին՝ մէջ։ Որչափ գեղեցիկ գործ է այդ «Մելամաղձութիւնը», որչափ խոր է անոր մէջ տիրող զգացումը. կը խոստովանիմ որ զայն կը նախընտրեմ նոյնօրինակ բոլոր գործերէն, բայց ես համաձայն չէի լինէր դնել անոր մէջ կանացի այն փոքրիկ դէմքը, որ կը նուազեցնէ նկարին վեհութիւնը. անկեղծ խօսելով այդ դէմքը հարկաւոր չէր անոր։

«Ծովահէններու որջը», լուսով եւ օդով ողողված նկար մը, որ չատ լաւ դուրս կը գայ ժայռերու մէջէն։

«Ձիւնը».—Ահա արուեստագէտը դարձեալ կայլազանի, նա կորոնէ բնութեան ուրիչ էֆէկտներ։

«Ահա իր ուժեղ բնաւորութիւնը, որ առանց ընախոխվելու կը հետեւի իր չրջայօրվման եւ կը վարվի ձեան հետ, ինչպէս գիւղացին բնութեան հետ, ինչպէս ծովու հետ։

Նա կը ներկայացնէ ձիւնը, ճշմարիտ ձիւնը, այնպէս որ միայն անոնք, որ սովոր են տեսնալ ձիւնը, կարող են գնահատել նկարին բարձր արժանիքները եւ այն մանր ու արագ դիտողութիւնները, որոնք տենդային անձկութեան րոպէի մը մէջ ըմբռնված եւ դասաւորված են միջոցներու մի եւ նոյն պարզութեամբ եւ արուեստի ու զգացումի մի եւ նոյն լայնութեամբ։

կերացրած է Թիւրքահայերի գրական շարժու-մը 1850—1880 Թւականների ընթացքում. հե-ղինակի տեսութիւնները վերին աստիճանի հե-տաքրքրական են, ճիշդ, խորաթափանց։ Վերջին գլուխը նուիրված է ռուսահայերին եւ նոյնպէս հետաքրքրական է։ Գրողը հմուտ է երկու կող-մերի գրականութիւններին, զարգացման հան-գամանքներին։ Նա խոստանում է շարունակել իր յօդուածը, տալով Թիւրքահայ գրականու-թեան՝ 1880—1895 շրջանի պատկերը եւ ռու-սահայոց նորագոյն գրականութեան տեսու-թիւնը։ Յօդուածի տակ դրված է «Հրպետ» կեղծ անունը։ Բայց ով—ինքը հեղինակն է, սա վաղեմի ճշմարտութիւն է։ Այդ ոճով մենք ճանաչեցինք հեղինակին. որի տաղանդաւոր գրուածքները շատ լաւ յայտնի են եւ ռուսա-հայերին։ Իրաւունք չը համարելով բաց անել մեր ենթադրութիւնը, մենք միայն կը ցան-կանք, որ պ. Հրպետը երկար ժամանակով չը յետաձգէ իր խոստումները եւ «Գեղունիի» զարդարուն էջերի մէջ յաճախ երեւան գան այդպիսի հետաքրքրական յօդուածներ։ Հաւա-տացած ենք, որ «Գեղունին» այդ յօդուածներից միայն շահվել կարող է, դառնալով շատ հա-մակրելի ոչ միայն գեղարուեստական, այլ եւ գրական բաժինների կողմից։

Մենք տխուր պարտականութիւն ունենք յայտնելու մեր ընթերցողներին, որ «Գեղու-նին», չը նայած իր արժանաւորութիւններին եւ այնքան մատչելի գնին, չունի, ինչպէս լսում ենք, բաժանորդների բաւական թիւ, եւ խմբագրութիւնը, ինչպէս ասում են, վնասներ է կրում։ Եթէ դա ճիշդ է, պէտք է միայն ցա-ւել. եւ մենք յորդորում ենք հայ հասարակու-թեան՝ աջակցել «Բազմավէպի» խմբագրու-թեան, որ նա կարողանայ միշտ հրատարակել «Գեղունին», մեր միակ պատկերազարդ-գեղա-րուեստական թերթը։ Ուրեմն, պէտք է աջակ-ցութիւն կատարել վաճառելով եւ հաւա-տով, որ մեր ուսումնականները կը ծառայեն նպատակին։ Իսկ նպատակը միայն գեղարուեստական-պատ-կերազարդ հրատարակութիւն ունենալ է. մի ժամանակ, «Գեղունին» Թիֆլիսում օրինակի մի կտոր հայ հասցնելու նպատակով է հրա-տարակվում...

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Մանգլիս, յուլիսի 14-ին

Ամսիս 7-ին Մանգլիսի պարկում, նոր կա-ռուցված բոտանիկայի բացումը տեղի ունեցաւ հայկական ներկայացում, յօգուտ Կարս-Մուշայել երկրի հրատարակման Անարատ-ժողովներից հրաւիրված անձինք օր. Մ-միքիեան, պ.պ. Սմբատեան, Զաքեան, Ա-ռաքելեան, Աստուածատրեան եւ գերասա-նուհի տիկ. Մելիքեան ու գերասան պ. Բա-րութիկեան, յետոյ բոլոր վարձատրու-թեամբ։

Խաղացվեցին «Շարականայ գերասան», «Մեկի» եւ «Փաստաբանի մօտ» Մանսկլոչոց-ները բարեկանչելի վերաբերմունքն ներկայ երգողներ բոլորն էլ շատ գոհ վերա-դարձան տուն. Ուստ հասարակութեան վրա առանձին տպաւորութիւն թողեց «Մեկի» «Փաստաբանի մօտ» փոքրիկները, մանաւանդ...

վերջինը։ Գտնվեցին մարդիկ, մինչեւ անգամ իրանց ինտելիգէնտ համարող, որոնք ամեն մի-ջոց գործ դրին խափանելու մեր գործը, բայց նրանց ջանքերն ապարդիւն անցան։ Ներկայա-ցումը վերջացաւ թէ հայկական եւ թէ եւրո-պական պարերով։ Օր. Աննա Տէր-Սահակեան իր չնորհալի հայկական սօլօ պարերով հասա-րակութեանը մեծ բաւականութիւն պատճա-ռեց։ Առանձին չնորհակալութեան արժանի են տ.տ. Տէր-Սահակեան, Տէր-Միքայէլեան եւ օր. Դանդուրեան, որոնք աջակցեցին տոմսակների վաճառմանը։ Ընդհանուր մուտք եղաւ՝ 221 ր., ծախս՝ 138 ր. 60 կ.։ Հետեւապէս զուտ ար-դիւնքը, 82 ր. 50 կոպ. ուղարկում եմ խմբա-գրութեանդ՝ անհրաժեշտ գործադրութեան հա-մար։

Ներկայացման կառավարիչ՝
աստմ. բժիշկ Մէհրաբեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Նոր-Ջուղա, յունիսի 23-ին

Նոր-Ջուղայից «Մշակի» 112 համարում Վ. ստորագրութեամբ տպված էր մի յօդուած, ո-րով յօդուածագիրը շատ իրաւացի կերպով չո-չափել է տեղիս դպրոցների վարչութեան մի քանի Թոյլ կողմերը։ Պատւարժան հոգաբար-ձութիւնը ենթադրում է, որ յօդուածագիրը ես եմ. սրանով պարտք եմ համարում յայտնել, որ այդ յօդուածը ես չեմ գրել եւ ես երբէք չէի վախենայ լրագրութեան մէջ իսկական ստո-րագրութեամբս գրել այն, ինչ որ խօսակցու-թեան մէջ ամեն անգամ ասում եմ։

Իրողութիւնն այն է, որ հոգաբարձութիւնը աշխատել է եւ աշխատում է դպրոցների ա-ռաջադիմութեան համար, որ դպրոցները այն չեն, ինչ որ էին մի քանի տարի առաջ, բայց իրողութիւն է եւ այն, որ դպրոցները կարող էին աւելի առաջադիմել, աւելի բարեկարգվել, եթէ հոգաբարձութիւնը դպրոցը ղեկավարելիս՝ ի նկատի ունենար մանկավարժական սկզբունք-ները եւ ոչ հասարակական կարծիքը եւ սաէ-կօսէները եւ այն էլ հասարակութեան այն մասին, որի մշտական սովորութիւնն է աջ ու ձախ, լաւի ու վատի վրա խօսել։ Հասարակու-թեան այդ մասի կարծիքի չնորհիւն է, որ մեր դպրոցներում դժուարութեամբ են նորութիւն-ներ մտցնվում, որ մի անգամ ահագին դժուա-րութեամբ մի նորութիւն մտցնելուց յետոյ նորից դուրս են վանվում։ Մի խօսքով դպրոցը դարձել է հասարակական կարծիքի գերին, որի պատճառով էլ չէ աջողվում դպրոցում մտցնել կանոնաւոր դիսցիպլինա եւ դպրոցը դարձնել իսկական ազգային դպրոց։

Ս. վարդ. Տէր-Վարդանեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Հին-Նախիջեւան, յուլիսի 10-ին

Ես, այսպէս ասած, չափ չնորհակալ եմ պ. Սլաքեանից, որ, գրելով ինձ իր նախկին գրու-թիւնում (ս. տ. «Մշակ», № 42) «բ ա ր ո յ ա-կ ա ն իրաւունքից»—ընկերանալ իրան՝ «հասա-րակական որ եւ է գործում խառնվելու» նպա-տակով, այսօր՝ իր երկրորդ գրութիւնում (ս. տ. «Մշակ», № 103), կարծես, տրամադիր է գէթ «յ ո յ ս ունենալ», որ ե ս ե ւ ս ընդունակ եմ ճանաչել «պ ա տ ո ւ ա բ ե ր միջոցները»՝ «լրագրական ազնիւ բանակուի» եւ «միջնորդ դատարանի» արժէքը։ Բայց եւ այդպէս, «ա-ռաջ քան» պ. Սլաքեանի հետ «լրագրական» ո ր ե ւ է «բանակռիւ» սկսելը կամ միջնորդ դա-տարան գնալը կամ ա ռ հ ա ս ա ր ա կ նրանից որ եւ է առաջարկ լսելը, ես առաջարկում եմ նրան՝ կրկին կարդալ իր «Դէսից-Դէնից» գրու-թեան (ս. տ. «Մշակ» № 42) առթիւ գրածս նամակը (ս. տ. «Մշակ» № 63), եւ, ամենայն «քաղաքացիական արիութեամբ» ճեղքելով իր երեսի այդքան դիմացկուն դիմակը, առանց յապաղելու «ըստ էութեան պատասխան տալ» նոյն այդ նամակումս չեչտած կէտերին։

Ըստ իս, անօնիմ-դիմակաւոր դիմացինին առհասարակ վերապահված չէ բ ա ր ո յ ա կ ա ն իրաւունք՝ առաջարկներ անել, ուր մնաց որ այդ իրաւունքը վերապահված լինի մի անօնի-մի, որը, իւրացնելով իրան ուրիշի պատիւը հ ր ա պ ա ր ա կ ա ւ չօշափելու յաւակնութիւնը, կրկնակի հրապարակ է ելնում՝ «առաջարկելու եւ նոյն իսկ խնդրելու» ինչ-ինչ «պատուաբեր միջոցներ»—«ա ռ ա ջ ք ա ն ը ս տ է ո ւ թ ե ա ն պատասխան տալը եւ լրագրական ա զ ն ի ւ բանակռուի մէջ մտնելը»։

Կ ա ր ճ. Միանգամայն խզված համարելով բարոյական կապերս դիմակաւոր—դիմացինիս՝ պ. Սլաքեանի հետ, ես մինչ այս—մինչ այն, ամենեւին տրամադիր չեմ ընկերանալ—օգնել նրան՝ «փնտռելու» իր չեչտած «արար-մունքը» խօսքի լուսաբանութիւնը»։ Թող չ ա տ համարէ իր համար պ. Սլաքեան—անօնիմը, որ ես չը դիմեցի ա ն մ ի ջ ա պ է ս օրէնքի խըս-տութեանը, այլ կամեցայ նախ եւ առաջ դիւ-րութիւն տալ իրան ն ո յ ն մ ա մ ո ւ լ ի միջոցով ապացուցել իր «քաղաքացիական արիութիւնը»՝ պատռել իր գոյութիւնն անյայտացնող վարա-գոյրը եւ ո ր ո շ ա կ ի պարզել իր ասելիքը։

Ուղղում եմ պ. Սլաքեանի մի սխալը։

1900 Թւի Մոսկվայի քահանայական ընտ-րութեան առթիւ ես գրել եմ Մոսկվայի եկե-ղեցիների պ. հոգաբարձուին ոչ Թէ «ո ր ե ւ է Թ ու ղ Թ», այլ երկու՝ ռուսերէն գրած ըն-դարձակ (մէկը բաղկացած սովորական գրելու Թղթի—«писчая бумага»-ի մօտաւորապէս 15 էջից, միւսը՝ մօտաւորապէս 18 էջից) գրու-թիւններ եւ մի հեռագիր՝ ապա՝ նոյն հար-ցի առթիւ «Նոր-Դար» լրագրում իր ժա-մանակին լոյս են տեսել մի շարք յօդուածներս։ Բացի այդ, իր ժամանակին (1900 թ. XII/30) «Տարազ» շաբաթաթերթին ուղարկել եմ չորս էջից բաղկացած մի յօդուած՝ «Կարեւոր բա-ցատրութիւններ»։ Այդ յօդուածս, որ գրված էր՝ իբր պատասխան նոյն «Տարազի» № 44-ում զետեղված մի Թղթակցութեան (Մոսկվայից) առիթով, լոյս չը տեսաւ «Տարազում»,—թէ ինչու այդ մասին խմբագրութիւնը չեչտեց իր «պատասխաններում»։ Այդ յօդուածս ետ ստա-ցայ «Տարազի» խմբագրութիւնից օրերս մի Թիֆլիսաբնակ բարեկամիս միջոցով։

Ցիչածս, գրութիւններս եւ յօդուածներս գ ա ղ տ ն ի ք չ ե ն. այդ ամենի տակը դրած է իմ իսկական անուն-ազգանունը, եւ ես ինձ տէր եւ պատասխանատու եմ հրատարակում ամեն մի խօսքիս...

Մամուլը երեխայական «ճիլ»-երի ասպարէզ չէ, ոչ, եւ ես ամենեւին տրամադիր չեմ զրկե-լու նոյն իսկ պ. Սլաքեանի նման դիմացինիս պաշտպանվելու արտօնութիւնից։ Սակայն պ. Սլաքեան—անօնիմ, նախ՝ բացէք ձեր ով լի-նելը, ասացէք որոշակի ձ ե ր ասելիքը եւ ապա իւրացրէք ձեզ ուրիշին հարցեր տալու, խնդրե-լու եւ ինչ-ինչ առաջարկներ անելու իրաւուն-քը։ Այդ է պահանջում տ ա ր ր ա կ ա ն բ ա ր ո-յ ա կ ա ն ո ւ թ ի ւ ն ը...

Օ՞ն ուրեմն՝ ա մ ե ն ա յ ն «ք ա ղ ա ք ա ց ի ա-կ ա ն ա ր ի ո ւ թ ե ա մ բ», «ը ս տ է ո ւ թ ե ա ն», ա ռ ա ն ց ժ ա մ ա վ ա ճ ա ռ ո ւ թ ե ա ն...

Բժիշկ Սիմէօն Շահ-Նազարեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վիէննայից, Մխիթարեան միաբանութի[ւնից] ստացանք գերմաներէն լեզուով տպած մի հացուցակ հանգուցեալ աբբահայր Այտըն[եանի] մասին, որից տեղեկանում ենք, որ հա[նգու]ցեալի մարմինը հողին պէտք է յանձնվէր ցեալ ուրբաթ օր, յուլիսի 12/25-ին։

—

Թիֆլիսում տեղեկութիւն է ստացվել, Գօրի գաւառի Ցխինվալ գիւղում մեծ հրդեհ սկսվել։ Հրդեհը տեղի է ունեցել յուլիսի 15-[ին] Երեկոյեան մօտ 5 ժամին գիւղի կէսից ա[ւե]լին արդէն այրվել էր։ Յուլիսի 16-ին Ցխ[ին]վալ ուղեւորվեց Թիֆլիսի փոխ-նահանգապետ[ը]։ Մտադրութիւն կայ մասնաժողով կազմել հ[րդեհ]կիզեալներին օգնելու համար։

—

Ինչպէս յայտնի է, քաղաքային վարչութ[եան] քարտուղար Զրելաեվին յանձնարարված էր [կազմել] չակել կանօններ քաղաքային դումայի ձայն[աւո]րների ընտրութեան համար։ Այդ կանօնն[երն] արդէն մշակված են եւ, նրանց համաձայն, ըն[տ]րութիւնները պէտք է տեղի ունենան սե[պ]տեմբերի 26-ին։ Վերջնական ընտրողական ցու[]ցակները հրատարակելուց յետոյ, օգոստ[ոսի] 21-ին, քաղաքային վարչութիւնը ընտրողնե[րի] իւրաքանչիւրին իրաւունք է տալիս ներկայ[աց]նել վարչութեանը ձայնաւորների թեկնածու[նե]րի ցուցակ։ Այդ ցուցակի մէջ իւրաքան[չիւր] քաղաքամասից պէտք է մտնեն 29 մարդ։ [Այդ] ցուցակի մէջ մտած կը լինեն վերոյիչեալ թ[իւ]աւելի թեկնածուներ, այն ժամանակ ընդ[հա]նուր թեկնածուական ցուցակի մէջ կը մտն[ե]վեն միայն ցուցակի մէջ գրված առաջին մարդիկ։ Թեկնածուական ցուցակները ընտր[ող]ներից կընդունէ քաղաքագլխի պաշտօնակա[տա]րը մինչեւ սեպտեմբերի 6-ը եւ հէնց ընտր[ող]ների ներկայութեամբ այդ ցուցակները կը դրվ[են] առանձին կնքված արկղներում պահելու հա[մար]։ Սեպտեմբերի 6-ից կը դադարեցնվի ցու[]ցակների ընդունելութիւնը, եւ քաղաքայ[ին] վարչութիւնը, իր լիակատար կազմի ներկա[յու]թեամբ, բանալով արկղները, սկսում է կա[զ]մել ընդհանուր ընտրողական ցուցակներ, վերջիններին մէջ կը մտնեն միայն այն թ[եկ]նածուները, որոնք կը ստանան հինգ ձայ[ն] աւելի։ Այդ ընդհանուր ցուցակը, վերջնակ[ա]նապէս կազմվելուց յետոյ, կը հրատարակ[վի] տեղական լրագիրներում։

—

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում ե[ն], որ Պետերբուրգի պօլիտէխնիկական ինստիտու[]տը տրված են մինչեւ չորս հազար խնդիրքնե[ր]. ընդունելութեան հետեւանքը կը յայտարար[վի] միայն օգոստոսի 1-ին։ Ի նկատի ունենալ[ով] ինստիտուտ մտնել ցանկացողների ահագի[ն] թիւը, շատ կարելի է, որ առաջուց յայտարար[]ված թւից աւելի կընդունվեն ուսանողներ։

—

Ներքին գործերի մինիստրութեան մէջ կազ[մ]ված առանձին յանձնաժողովը, «Курьер» լրագրի խօսքով, զբաղված է ներկայումս [այն] հարցով, թէ պէտք է աւելի մեծ լիազօր[]...

«Ձմռան երեկոյ մը Բերլինի չուրջը», մեծ նկար մը, ցուցադրված նկարներուն մէջ կատա-րելագոյններէն մին է, որու մասին ինձ գալով ոչ մի հակառակ քննադատութիւն. ինչ որ բաւե, նա աւելի կարծէ զայն գովասանքը։

«Կը վերլուծենք № 66 նկարով. «Հոլանդական փոխի մը առերակներ վերլոյսին» անուանեալ կերպով հատեցի նկար մը։ Այս նկարին մէջ գոր եւ կը նախընտրէ անուանել «Տեսւր եւ ան-ւուրջ օրենք մը արեւուքու» գրողով է նկարէն, արուեստագէտին դրոշմվել հոգեն»։

«Journal du Caire»—«Ներկայ զարմացուի ատանադութեամբ, որպէս արուեստագէտի ստեղծագործութիւն, ուշադրի գեղեցիկ եւ կա-տարեալ է պ. Մախօխեանի երկը։

«Գեղեցիկ Արտիստական Ակումբին սրահին մէջ ցուցադրված իր նկարները պանծալի են, մեծամասնութիւն ունին. անոնց տպաւորութիւն տալ առարկաները մեզ կը ծառան տեսանեց կեն-դանութիւն եւ երեւան կը հանեն նկարիչին մէջ բանաստեղծական ինքնուրոյնութիւնը։

«Մայրը մեռու արեւմտեան Ճագրին ճառա-գայթներին ոսկեզօծեալ աղատամեհնեւ զա-գաթներ պատկանելի են նպաս եւ տաղանի, հատատարեալ որպէս բնութեան եւ քերթող որ-պէս կոյնը. գեղեցիկ էֆեկտներ են, որ կը հր-ավէր կը պաշնե գիտակից մը սիտակելու գիտութիւնը։

«Իսկ ինչ պէտք է խորհել այն բազմաթիւ նկարներուն մասին, որ կը ներկայացնեն ալե-ւելեան Պրուսիայի ձիւնապատ եւ սառոյցա-զարդ դաշտերը եւ ցուրտէն ու փոթորիկէն հարուածեալ, նիհարացած ծառերու փունջերը, որոնք ձեան մէջ սատ անդ կերեւին կանգուն որպէս կենդանութեան միակ նշաններ հիւսիսի այս ամայի վայրերում։

«Ձեն յիշեցնէր արդեօք այդ երկիրներու ձըմ-ռան երկայն գիշերները։ Բայց մենք որ սիրա-հար ենք արեգական լուսոյ եւ ջերմութեան, որպէս կեանքի իսկական ուրախութիւն եւ ծի-ծաղ, մենք չէինք կարող խելոյն եւ եթ ոգե-ւորվել ձեան սպիտակ սաւանին տակ հանգա-տացող բնութեան այդ տեսարանին առջեւ, եթէ չը լինէր նկարիչ Մախօխեանի ամբողջ տա-ղանդը, որ կը յափշտակէ մեր աքանչացումը իր գործին վրա եւ այդտեղ սառոյցը արդէն ան-հետացած է իր տպաւորութիւնովը։

Կայ մի փոքրիկ նկար «Մագել լիճը Բերլինի մօտ» որ հրաշալիք մէ որպէս երկինք եւ ա-փունք։ Այդպէս կը ձիւնէր երբ Նապօլէօն I կը հեռանար Վիէննայէն եւ ամայի սառոյցներէն եւ անոնք միայն որ բուն ձմռան մէջ անցած են այդ վայրերէն, կարող են գնահատել հայ ա-րուեստագէտին վրձինի կատարեալ հաւատար-մութիւնը։

«Բօռնհօլմ կղզւոյն ժայռերը» նկարին մէջ ա-մեհի ալիքները, որ կը բաղխին ծովափի ժայ-ռերուն դէմ, ինձ յիշեցուցին Այվազովսկիի նը-կարները, զոր տեսած էի Պետերբուրգ, որչափ եւ սաստիկ մը աւելի գեղեցիկ լինէր ռուս արուեստագէտին ծովային տեսարաններու մէջ ահեղ ալիքներու ստատատուն գագաթները եւ զայրացած հովուն ափունքը ցոլացնող լոյսը։

«Մշուշ» կոչված նկարին մէջ, գքօղեալ լուա-նի ճառագայթներուն տակ ջուրին երփներանգ գոյները անասելի կերպով քնքոյշ են. ամենա-թեթեւ կոհակներու ծփանքէն մինչեւ ամենա-վիթխարի ալիքներուն սանձարձակ պատառու-մը փայլուն կերպով կապացուցանեն Մախօ-խեանի տաղանդը։ «Բօռնհօլմ կղզւոյն ժայռերը» գլուխ գործոց մէ. ծովը ներկայացված է մութ կապոյտի հեչտալի երանգներով։ Որքան հմայիչ է այդ ծովը արեւամուտի ոսկեղէն ճառագայթ-ներով կազմված իր հեռաւոր հօրիզոնով»։

«La Bourse Egyptien»—«Կը սիրէք նկարչու-թիւնը, ճշմարիտ, անտիպ, բոլորովին ինքնու-րոյն, անձնական ուղղութեան մը պատկանող նկարչութիւն մը, եկէք Արտիստական Ակում-բը, ըսաւ ինձ բարեկամներէն մին թեւս մըտ-նելով, դուք պիտի չի սորջանաք ձեր այցելու-թեան համար։

«Արտիստական Ակումբին հանդէսներու յատ-կացված սրահին մէջ ցուցադրված են հարիւրի չափ նկարներ, արդիւնք Բերլինի նկարիչ Վ. Մախօխեանի վրձինին, ներկայացնելով գիւղա-կան, ծովային տեսարաններ, այլաբանական ա-ռարկաներ։ Առաջին հայեացքին ինքնուրոյնու-թեան տպաւորութիւն մը կը ծագի այդ զա-նազան մօտիվներէն. ապա կարծնայ ձեր մէջ հետաքրքրութիւնը, կը գրգռուի չահեկանու-թիւնը, կը կատղի ուշադրութիւնը եւ դուք կը զգաք թէ ինչպէս մարդ մը անխօս առարկա-ներու տեսարանէն թափանցված կարող [է] թարգմանել անոնց բարբառը այնքան զգա[յնու]թեամբ, որքան եւ հաւատարիմ ճշգութեամ[բ]։

Ծովը, լայնածաւալ ծովը, մերթ մթագն[ած] դողդոջուն, մերթ հանդարտ եւ խաղաղ կա[մ] փրփրալից եւ եռուն կը ներկայանայ ձեզ ա[մ]բողջ շարք մը նկարներու մէջ։ Երիտասարդ նկարիչը հրապուրված հմայիչ ծովէն, նախըն[տ]րած է զայն ի հանդէս գալու համար երանգ[]ներու բազմապանութեամբ եւ աչքի ընկնող ճշգութեամբ մը։

«Ապառաժներ», «Հանդարտ գիշեր», «Ձմեռ[ն]այ երեկոյ մը Բերլինի չուրջը», այդ երկ[]փայլուն նկարներուն մէջ, որոնք դասաւորվ[ած] էին Բերլինի ցուցահանդէսում, ճաչակով է ար[]տայայտված բանաստեղծական կողմը. խիս[տ] բազմազան էֆեկտներու, ճոխ եւ հարուստ բանքներու հետ միասին ներդաշնակ եւ հաւ[]տարիմ յաջողված է գոյներու ամբողջական բեւոյթը։

Մի քիչ աւելի վստահ ձեւեր, ահա [թէ] ինչ որ կարելի է խորհուրդ տալ արուեստ[ա]գէտին, որուն երկը կը կրէ առհասարակ վրճելի տաղանդի մը, իսկական ինքնուրոյնու[]թեան մը նշանը, ճշմարիտ արուեստագէտի դրոշմը։

Պ. Վ. Մախօխեան տակաւին բոլորովին երի[]տասարդ է, սակայն հաստատապէս կարելի [է] գուշակել իր յաջող ապագան եւ այժմէն ող[]ջունել անոր մէջ փառքի ծագումը։

Մ.

թիւններ եւ իրաւունքներ տալ տեղական հիմնարկութիւններին զանազան հարցեր վճռելու տեղի վրա, գաւառում, առանց դիմելու մինիստրութեան կենտրոնական վարչութիւններին։

—

Կիեւի պօլիտեխնիկական ինստիտուտը տրված են 700 խնդիրքներ։ Ինստիտուտի խորհրդի միջնորդութիւնը՝ առաջին կուրսում որոշված թւից աւելի ուսանողներ ընդունելու մասին՝ մերժված է եւ առաջին կուրսում կընդունվեն 400 ուսանողներ։

—

ՂՈՒԲԱՑԻՑ մեզ գրում են. «Մոլորօնների Բորիս-Պոլսկ գիւղից՝ Նիկօն Շումը անցեալ տարի ամառը հետամուտ է լինում իր համագիւղացի Ֆէդօսիա Պոտապօվային, նրա հետ սիրային յարաբերութիւն ունենալու դիտաւորութեամբ։ Կինը ամուսնացած է, բայց ապրում է իր եղբօր՝ Մակսիմ Ցիվունի տանը, իսկ ամուսին Պոտապօվը ծառայում է Խաչմաղի երկաթուղու կայարանում։ Կէս գիշերին, օգոստոսի 2-ին 1901 թւի, Նիկօնը մօտենում է Ֆէդօսիայի տան պատուհանին եւ փորձում է վերջինը բանալ, մտնել ներս։ Զարթնում է այդ ձայնից նրա եղբայր Մաքսիմը՝ հարցնում է «ով ես» եւ երբ պատասխան չէ լսում, հրացան է արձակում. Նիկօնը անմիջապէս փախչում է, իսկ Մակսիմը նորից քնում է նոյն խրճիթում, ուր պառկած քնած են լինում եւ մայրը, եւ քոյր Ֆէդօսիան։ Բաւարարութիւն չը ստացող գիշերվայ այցելուի սիրտը տրոփում է, նորից մօտենում է խորհրդաւոր պատուհանին եւ աղերսող ձայնով կանչում է «Ֆէդօսիա», չըխկացնում է պատուհանի ապակինները. դժբախտի սրտի առարկան պինդ քնած է լինում, չէ զարթնում. զարթնում է եւ այս անգամ նրա եղբայր Մակսիմը, հարցնում է, մօտենալով պատուհանին, «ով ես», էլի պատասխան չէ լսում, նորից հրացան է արձակում, այս անգամ վէրք հասցնելով նրան։ Եղելութեան մասին յայտնում են իսկոյն տանուտէրին, որը գալիս է սպանութեան փորձի տեղը եւ ստուգում է այդ բանը։ Այդ գործի քննութիւնը Բագուի դատարանի այստեղի քրէական բաժնում նշանակված էր յուլիսի 11-ին։ Դատարանը կէս ժամ խորհրդակցելուց յետոյ Մակսիմ Ցիվուծին մեղաւոր ճանաչեց եւ դատապարտեց երկու շաբաթ բանտարկութեան»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Կ. ՊՈԼՍԻ ԼՐԱԳԻՐՆԵՐԻՑ

—

—Վանայ առաջնորդական խնդիրը միշտ չը գոհացուած վիճակի մէջ կը շարունակէ մնալ։ Եւ ասիկա հակառակ այն դիմումներուն որոնք պատրիարքարան կըլլան եւ այն հրատարակութեանց որոնք լրագրութեան մէջ տեղի կունենան։ Վանէն ստացած ենք թղթակցութիւն մը, զոր չատ մը անպատուաբեր կողմերու համար զանց կառնենք հրատարակել, թէեւ մասնաւոր կերպով կը չեշտենք այն անհրաժեշտութիւնը, որով պատրիարքարանը նկատողութեան պէտք է առնէ Վանայ առաջնորդական գործերու վիճակը, եւ գործնական ու վերջին լուծում մը տայ անոր։

—Սարբերդի պատրիարքական փոխանորդ Եղնիկ ծ. վարդապետ Գալփաքճեան, որ Բաղէշի առաջնորդ ընտրուած էր, գրեր է պատրիարքարան թէ առանց եպիսկոպոս ըլլալու չընդունիր այդ պաշտօնը։ Եւ տակաւին կան մարդիկ՝ որոնք կը պաշտպանեն իր պարտականութեանց ու կոչումին նկատմամբ այս աստիճան անչնորհք ըմբռնում ունեցող եկեղեցական մը։

—Պատրիարքարանը յատուկ գրութեամբ մը մայրաքաղաքիս բարեսէր ազգայնոց, ինչպէս նաեւ նիւթական կարողութեամբ ծանօթ անձնաւորութեանց հրաւէր ուղղած է, որպէս զի նուիրատուութեամբ օժանդակեն Կեսարիոյ ս. Կարապետ վանքին մէջ ձեռնարկուած նոր վարժարանին շինութեան։ Ինչպէս գրած էինք ատենին, այդ դպրոցը պիտի կառուցուի 4000 կանգուն գետնի մը վրա, եւ ծախք պիտի երթայ 1500 ոսկի։ Դպրոցին պատերը մասամբ բարձրացած են, շնորհիւ մէկ քանի ծանօթ կեսարացիներու նուէրներուն։ Շինութեան գործը կը գտնուի նոյն ինքն Կեսարիոյ բարեջան եւ հաճակրելի առաջնորդին, Տրդատ եպիսկոպոս Պալեանի հսկողութեան տակ, ինչ որ յաջողութեան գրաւական մը կրնայ նկատուիլ ինքնին։

—Կարնոյ մեր թղթակիցը կը գրէ մեզ յունիսի 15 թուականով.—«Յունիսի 5-ին գիշերը ժամ 3-ին սաստիկ, 4-ին եւ 6-ին թեթեւ, ինչպէս նաեւ շաբթուս մէջ երկուշաբթի եւ երեքշաբթի աւուր երկրաշարժի ցնցումներ զգացուեցան քաղքիս մէջ։ Կը տեղեկանանք թէ յունիսի 5-ին Գօփ Տաղի եւ Էյէրլի բոլոր շրջակայ լեռներուն վրա, գիշերանց հովիւներ եւ ճամբորդ ջորեպաններ լեզապատառ եղած են, ուժգին ցնցումներէ եւ ստորերկրեայ խուլ որոտումներէ։ Լուսնալուն այդ մարդիկը սարսափով կը տեսնեն որ չատ մը խոշոր քարեր իրենց տեղերը փոխած, գլորած են եւ թէ լեռներու վրա նշմարելի պատռուածքներ բացուած են։»

—Կարնոյ մեր թղթակիցը կը գրէ մեզ թէ յունիս 14-ին, տեղւոյն գաւառ. ժողովը նիստ գումարեր է, օրակարգ ունենալով ի մէջ այլոց Սանասարեան վարժարանը Կարնոյ մէջ պահելու համար կեդրոնէն գրուած նամակին պատասխանելու խնդիրը։ Ժողովականները ժամերով վիճաբաներ են, եւ համաձայնութեամբ որոշեր են իրենց կողմէն, այսինքն նպաստի դրամէն վարժարանին երկրաշարժէն վնասուած մասերը նորոգել 200 ոսկի ծախքով։ Ցետոյ ոմանք առաջարկեր են չէնքը 10 տարուան համար վարձու տալ 100 ոսկի վարձքով։ Ուրիշներ նոյնը առաջարկեր են բոլորովին ձրի ըլլալու պայմանաւ։ Իսկ մէկ քանի հոգի ալ 130 ոսկի վարձք առնուելու մասին պնդեր են։ Այս առաջարկներէն առաջինը ընդունուեր է մեծամասնութեան կողմէ։

—Տիարպէքիրէն տրուած այն տեղեկութիւններուն վրա թէ, տեղւոյն ս. Սարգիս եկեղեցւոյ վարժարանաց հոգաբարձութեան անդամներէն ոմանք, իրենց ձեռքով ս. Հաղորդութիւն առած բերած, եւ այս կերպով սրբապղծութիւն գործած են, Կրօն. ժողովը հեռագրաւ յանձնարարած էր առաջնորդ Եզեկիէլ ծայրագոյն վարդապետի՝ քննութիւն կատարել այս մասին, եւ արդիւնքը իմացնել։ Արդէն խնդրոյ առարկայ եղող հոգաբարձութեան անդամները իրենք դիմում ըրեր են առաջնորդին եւ քննութիւն ու պատւոյ հատուցում պահանջեր են։ Տեղւոյն խառն ժողովը, որ այդ քննութիւնները կը կատարէ, մինչեւ հիմայ բան մը չէ հաստատած եւ մէկ կողմէ ալ կը շարունակուի քննութիւնը։ Երբ արդիւնքը իմացուի, պիտի պահանջուի որ զրպարտիչները երեւան հանուին եւ խիստ կերպով պատժուին, ուրիշներու օրինակ ըլլալու համար։

Պատրիարքարանը Արմաշի դպրեվանքին վերատեսուչ Դուրեան Եղիշէ Սրբազանէն տեղեկութիւն ուզած էր Դպրեվանքի որբերուն նկատմամբ։ Այդ դիմումին վրա Տ. Եղիշէ եպիսկոպոս նամակ մը գրելով կըսէ թէ որբերէն մայն վեցը կրնան մնալ Դպրեվանքին մէջ, իսկ միւսներուն համար պէտք է տնօրինութիւն մը ըլլայ, այսինքն պէտք է զանոնք ուրիշ տեղ մը տեղաւորել։ Տ. Եղիշէ եպիսկոպոս նոյն ատեն յայտներ է թէ այս տարի Դպրեվանք ընդունուած աշակերտներով բոլորովին նոր դասարան մը պիտի կազմուի։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«С. Петерб. Вѣдомости» լրագրի Բրիւսէլի թղթակիցը գրում է հետեւեալը. «Թոյլ տուէք ինձ իմ ներկայ նամակը նուիրել հայասիրական կօնգրէսի զանազան մասնաւոր առանձնայատկութիւններին, որովհետեւ այդ մասնաւոր կողմերը ըստ ինքեան ուղղակի եւ անմիջական նշանակութիւն ունեն եւ մի եւ նոյն ժամանակ բնորոշ գոյն են տալիս այն զանազան ինցիդէնտներին, որոնք տեղի ունեցան թէ նիստերից առաջ եւ թէ նիստերի ժամանակ։ Նախ եւ առաջ մատնացոյց կանեմ այն փաստի վրա, որ դեռ նիստերի բացումից երկու օր առաջ կօնգրէսի կազմակերպողները չը գիտէին թէ ուր եւ որտեղում պէտք է տեղի ունենան վիճաբանութիւնները։ Ամեն անգամ, երբ կազմակերպողները դիմում էին որ եւ է հասարակական հիմնարկութեան եւ խնդրում էին որ եւ է դահլիճ տալ իրանց յայտնի վճարով, նրանք կամ մերժում էին ստանում անյապաղ, կամ վերջնական համաձայնութիւնից յետոյ... Խոստովանում եմ պարզապէս, որ երբ կօնգրէսի կազմակերպողներից մէկը, բժիշկ Լօրիս-Մէլիքեան, գանգատվում էր ինձ մօտ նիստերի համար դահլիճ չը լինելու պատճառով, ես ակամայ ծիծաղեցի, որովհետեւ հաւատալ չէի կարող մի այդպիսի, Բրիւսէլում երբէք չեղած պատմութեանը։ Նրա հետ միասին ես գնացի «Մետրօպօլ» հիւրանոցը, ուր մի քանի դահլիճներ միշտ ազատ են եւ տրվում են զանազան հասարակական ժողովների համար։ Հիւրանոցի կառավարիչը սիրալիր կամակատարութեամբ տուեց մեզ իր ամենալաւ դահլիճը կօնգրէսի համար, համեմատաբար համեստ գնով, եւ թւում էր, թէ հարցը վերջացած է։ Բայց երբ Լօրիս-Մէլիքեանը մի ժամից յետոյ եկաւ նոյն հիւրանոցը եւ առաջարկեց առաջուց վճարել դահլիճի համար, նոյն կառավարիչը, արդէն առանց սիրալիրութեան յայտնեց, որ դահլիճը տալ չէ կարող... Կօնգրէսի բացումից երկու օր առաջ դեռ եւս յայտնի չէր, թէ ուր տեղի կունենան նիստերը. մինչեւ անգամ հարց ծագեց նիստերը յետաձգելու մասին... Վերջապէս, երկար դէս ու դէն ընկնելուց յետոյ, կօնգրէսի կազմակերպողները գտան յանձին պ. Կլէնի, Բրիւսէլի արուարձաններից մէկի բուրգօմիստրի, պաշտպան եւ միջնորդ։ Նրա «հրամանով» տեղական մասնաւոր դահլիճներից մէկը դրվեց կօնգրէսի կազմակերպողների տրամադրութեան տակ, իսկ կօնգրէսի անդամներին պաշտպանելու համար նշանակված էր ոստիկանների եւ հրդեհաշէջների մի առանձին խումբ։ Այդ պաշտպանութիւնը դատարկ բան չէր։ Նիստերի դահլիճի մուտքի մօտ թիւրքաց դեսպանութեան վարձկանները բաժանում էին թերթիկներ, լրագիրներ եւ ամսագիրներ, որոնք տարածվում են օրինաւոր հասարակութեան մէջ այստեղ անծանօթ յոյն-ֆանարիօտների ձեռքով եւ որոնք հաւատացնում են, որ ոչ մի տեղ աշխարհիս երեսին այնպէս անդորրութիւն եւ հանգստութիւն չէ տիրում, ինչպէս թիւրքաց Հայաստանում, եւ որ չը կան աշխարհումս աւելի երջանիկ մարդիկ, քան թիւրքահայերը... Կօնգրէսի առաջին նիստի ժամանակ, այն րօպէին, երբ պ. Կիլեարի րէֆէրատը ծանօթացնում էր ներկայ եղողներին հայերի դէմ թիւրքերի գործած գազանութիւնների ցանկի հետ, հարեւան տան մէջ յանկարծ լսվեցին բազմաթիւ մահակների խլացուցիչ հարուածներ ոչ պակաս բազմաթիւ գորգերի եւ ներքնակների վրա։ Թւում էր, թէ անտեսանելի անձնաւորութիւնների մէկ ամբողջ զօրագունդ հաւաքել էր ամբողջ քաղաքից գորգեր եւ ներքնակներ, եւ դրանց թափ տալը յարմարեցրել էր կօնգրէսի նիստի օրվան։ Ստիպված եղան դադարեցնել րէֆէրատի ընթերցանութիւնը եւ ոստիկաններին ժամանակ տալ զսպելու համար խաղաղութեան եւ հանգստութեան դէմ անժամանակ փորձ անողներին։ Սակայն հազիւ վերացվել էր այդ առաջուց նախապատրաստված ընդմիջումը, ահա մէկ ուրիշ հարեւան տան մէջ լսվեց շների մի բազմաթիւ խմբի անտանելի հաչոց... Զանազանակերպ հաչոցից երեւում էր, որ այդ շնային կօնցէրտին մասնակցում էին եւ դօգեր, եւ բուլդօգներ, եւ առհասարակ շան ցեղի բոլոր ներկայացուցիչները... Կրկին ստիպվեցին դիմել ոստիկանութեան միջամտութեանը, եւ միայն այդ առաջուց պատրաստած շնային կռիւը դադարեցնելուց յետոյ հնարաւոր եղաւ շարունակել նիստը... Այժմ թոյլ տուէք ինձ անցնել հէնց իրան՝ կօնգրէսի բնորոշման։ Եւրօպայի ամեն կողմերից հաւաքվել էին այստեղ մարդիկ, որոնք միմեանց հետ ծանօթ չէին, միմեանց երբէք չէին տեսել, միմեանց մասին երբէք չէին լսել եւ նիստերի բացման հէնց առաջին վայրկեանից՝ նրանց մէջ երեւաց կատարեալ համաձայնութիւն, համակրութեան անյաղթելի զգացմունք, պարզ ձգտումն փոխադարձ մօտաւորութեան,—որովհետեւ բոլոր ներկայ եղողները ոգեւորված էին միմիայն մարդասիրական գաղափարով։ Նրանցից ոչ մէկը չունէր ոչ անձնական ձգտումներ, ոչ եսասէր նպատակներ, ոչ նիւթական չահ, այլ ամենքը միաբան իրանց պարտքը, իրանց ուղղակի պարտաւորութիւնը համարեցին, յանուն հասարակական խղճմտանքի, յանուն բարձրագոյն բարիքի, յանուն արդարութեան գաղափարի բողոք յայտնել թիւրքաց գազանութիւնների դէմ, ի նպաստ թշուառ հայերի։ Բոլոր ներկայ եղողների այդ միութիւնը մարդասիրութեան ընդհանուր գաղափարի շուրջը հէնց կօնգրէսի գլխաւոր բնորոշ փաստն էր։ Մտքերի կենդանի փոխանակութիւնը ընթանում էր ձեռք ձեռքի տուած ներկայ եղողների ընդհանուր ոգեւորութեան հետ, եւ կօնգրէսի նիստերի փակման ժամանակ շատերը ցաւ էին զգում, որ բաժանվում են հէնց նոր ձեռք բերված եղբայրներից ի Քրիստոս։ Պարտաւորութիւնս եմ համարում մի քանի խօսք ասել Դանիայի բազմաթիւ ներկայացուցիչների մասին, որոնք եկել էին կօնգրէս։ Առաջին տեղը գնում եմ տիկին Վիլլէ Հէյզէին, հայոց հարցին վերաբերեալ դանիական կօմիտէտի նախագահուհուն։ Եթէ կօնգրէսը կարելի եղաւ գումարել եւ կարողացաւ կայանալ, դա բացառապէս նրա անխոնջ աշխատանքների եւ մարդասիրութեան գաղափարին նրա անձնուէր լինելու շնորհիւն էր։ Տիկին Հէյզէ չը ցանկացաւ դուրս գալ կօնգրէսի սովորական անդամների շարքերից, եւ նրա համեստութիւնը, նրա չը ցանկանալը առաջ ընկնել աւելի եւս զօրեղացրին ընդհանուր համակրութիւնը դէպի այդ նշանաւոր աշխատաւորը բարիի եւ արդարութեան ասպարէզի վրա։ Դրա կողքին պէտք է դնել նրա եղբօրը, պ. Լոյզին, դանիական ֆինանսների նախկին մինիստրին, որը եռանդուն կերպով աջակցեց կօնգրէս հրաւիրելուն։ Կը յիշեմ նոյնպէս պ. Հէյզէի, դանիական պարլամենտի նախկին անդամի մասին, Կօպէնհագէնի հնութիւնների թանգարանի պրօֆէսօր Շմիդտի, տիկին Գէննինգսի մասին եւ այլն։ Առհասարակ դանիացիները մեծ թւով էին եկել կօնգրէս. նրանց էլ պատկանում է տեղի ունեցած կօնգրէսի ամբողջ պատիւը։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

16 յուլիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ «Օրէնքների ժողովածուի» մէջ հրատարակված են Մինիստրների Կօմիտէտի Բարձրագոյն հաստատված կանօնները, որոնցով որոշվում է. 1) Յունիսի 22-ից, Բարձրագոյն հրամանի համաձայն 1901 թւի յունիսի 29-ից կայսրութեան մի քանի նահանգներում եւ տեղերում մտցրված զօրեղացրած պահպանութեան գործադրութեան ժամանակամիջոցը երկարացնել 1902 թւի սեպտեմբերի 4-ից էլի մէկ տարով։ Նոյնքան ժամանակամիջոցով ուժեղացրած պահպանութեան դրութեան մէջ յայտարարել Կրիվօրօգեան հանքերը, Գդանցէվսկի հանքաձուլական գործարանը, Խէրսօնի նահանգի, Գնիլօվսկայա ստանիցան եւ Պաստուխօվի երկաթագործական գործարանը, եւ Բաթում քաղաքը։ Ուժեղացրած պաշտպանութեան դրութեան մէջ յայտարարել տօնավաճառի ժամանակ, Նիժնի-Նօվգօրօդում, յուլիսի 1-ից մինչեւ սեպտեմբերի 10-ը, նրան սահմանակից Նիժեգօրօդսկի, Բալախնիեսկի, Սեմենօվսկի եւ Գօրբատօվսկի գաւառները։ 2) Յունիսի 28-ից. իրաւունք տալ ներքին գործերի մինիստրին երեք տարի շարունակ թոյլատրել, առանձնապէս յարգելի դէպքերում, նահանգական զէմստվօներին փոխառութիւն անել նահանգական մթերանոցների գումարներից գիւղական տնտեսութիւնը բարւոքելու ձեռնարկութիւնների համար։

Այսօր առեւտրական դատարանում հաստատված է վարչութիւն բէլգիական ակցիօնէրական «Русскій Провидансъ» ընկերութեան գործերի վրա։ Ընդհանուր ակտիվը—22,553,326 ր. է, լիկվիդացիական պակասորդը—10,958,125 ր.։ Գլխաւոր պարտատէրն է «Բէլգիական Պրովիդանս» ընկերութիւնը—2,500,000 րուբլի։

Յուլիսի 16-ին Պետերբուրգ ժամանեց եապօնական պրինց Կօմատցու իր սվիտայով։ Սահմանի վրա պրինցին դիմաւորեցին Ֆլիգէլ-ադիւտանտ իշխան Օբօլէնսկի եւ փոխ-գնդապետ Ադաբաշյա. Պատչինօյում պրինցին դիմաւորեց եապօնական դեսպան Կուրինօ։ Պրինց Կօմատցու Պետերբուրգ ժամանեց նրա համար պատրաստված սենեակները «Եւրօպէյսկայա» հիւրանոցում։

Յուլիսի 16-ին եապօնական նախկին մինիստր-նախագահ Մատցուկատա այցելութիւն գործեց ֆինանսների մինիստրին։

Օգոստոսի 12-ին Ռուսաստան է ժամանում յունաց Գէօրգ թագաւորը։

ՀՌՈՄ։ Այսօր, 10 ժամին, «Դէլ-Սուդարիօ» եկեղեցում հոգեհանգստեան պատարագ կատարել տուեց արքայական ընտանիքը Ումբէրտօ թագաւորի համար նրա մահվան տարեդարձի առիթով. ապա Պանտէօնում տեղի ունեցաւ հոգեհանգիստ ներկայութեամբ թագաւորի, թագուհու, մինիստրների եւ դիպլօմատիական մարմնի։

ՊԱՐԻԶ։ Նացիօնալիստները Էնգիէն փողոցի վրա գտնվող դահլիճում ցոյց-բողոք սարքեցին քոյր-դաստիարակչուհիներին աքսորելու դէմ։ Ոստիկանութիւնը ցրվեց հաւաքված սօցիալիստներին։ Դահլիճում ճառեր արտասանեցին Պիու, Կօպպէ եւ պատգամաւոր Լէրօլ. նրանք սաստիկ յարձակվում էին կառավարութեան վրա եւ առաջարկում էին հիմնել հաւատի զօրք, որի նպատակը կը լինէր Ֆրանսիայի վերածնութիւնը։ Երբ վիրաւորում են ժողովրդական զգացմունքը հաւատի գործերում, այն ժամանակ նա վրդովվում է. կառավարութիւնը շուտով կը համոզվի այդ բանի մէջ։ Ժողովը որոշում կայացրեց, որի մէջ դատապարտվում են կառավարութեան ձեռք առած միջոցները եւ հրաւիրում են դիմադրել եակօբինեան ճնշումին։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Յուլիսի 16-ին, Պետերբուրգից ճանապարհ ընկնելու նախընթաց օրը, աբիսինական դեսպան Աբունա Մատէօս ընդունվեց Պետերհօֆում, Ալէքսանդրիա ամառանոցում, Թագաւոր Կայսրի կողմից հրաժեշտի ունկնդրութեան ժամանակ։

17 յուլիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ «Русскій Инвалидъ» լրագրում յայտարարված է, որ Պետերբուրգի եւ Մոսկվայի կադէտների կորպուսներին կից քննութիւնները զինուորագրական արտօնութիւն ձեռք բերելու կամ զինուորական դպրոցները մտնելու համար՝ կը կատարվեն սեպտեմբերի առաջին կէսում։ Խնդիրքները տրվում են ոչ ուշ օգոստոսի 20-ից։

ՍՈՒԶԱ։ Աւարտվեց քրէական գործը մարկիզ Մօրէսի սպանութեան մասին։ Դատապարտված են Էլ-Խէյր-Բէն-Աբդէր՝ մահվան պատժի եւ Խամմա-Բէն-Շէյխ՝ քսան տարվայ տաժանակիր աշխատանքների։

ԼՕՆԴՕՆ։ Համայնքների ժողով։ Համայնքների ժողովում առաջին անգամ երեւալու ժամանակ ողջոյններով դիմաւորվելով, Չեմբերլէն յայտնում է, որ գերի բօէրներին անյապաղ հայրե-

նիք վերադարձնելը ամենաաննպաստ հետեւանքներ կունենար։ Ինքնավարութիւնը կարող է իրագործվել աւելի վաղ, քան կարծում են։ Բօէրները տրամադրված չեն, որ իրանց ցեղակիցները պաշտօններ ընդունեն եւ գերադասում են այնպիսի անգլիացիներին, որոնք նրանց համակրելի են։ Աշնանը կառավարութիւնը կը խնդրէ թոյլ տալ փոխառութիւն՝ գաղթեցնելու նպատակով։

ԲՈՒԽԱՐԷՍՏ։ «Վօինցա Նացիօնալա» պաշտօնական լրագիրը հաղորդում է, որ մինիստրութիւնը կը կազմակերպվի հետեւեալ կերպով. խորհրդի նախագահ եւ զինւորական մինիստր—Ստուրդզա-Աուրէլիանի, երկրագործութեան մինիստր—Ստատեսկօ, արդարադատութեան—Պալլադի, ներքին գործերի—Ստօիցէսկօ, հասարակական աշխատանքների—Սպիրօ, լուսաւորութեան—Գարտէ, հասարակական աշխատանքների նախկին մինիստրը նշանակվում է արտաքին գործերի մինիստր, Կօստինէսկօ նշանակվում է ֆինանսների մինիստր։

ՊԱՐԻԶ։ Լուբէ ստորագրեց հրովարտակ Տուլօնի ծովային պրէֆէկտ ծովապետ Բօմօնի եւ ծովային ատլանտեան դիվիզիայի հրամանատար ծովապետ Սերվօի արձակման մասին։ Վերջինի արձակման պատճառը նաւերի վրա տեղի ունեցած փաստերն են, որոնք ենթակայ են քննութեան. իսկ Բօմօնին արձակելու պատճառը կատարելապէս չէ պարզված, սակայն ուշադրութիւն են դարձնում Բօմօնի հետ ունեցած ինտէրվիւի վրա, որը քննադատում էր ծովային մինիստրին. սակայն Բօմօնի հետ ինտէրվիւն հերքված է։

ԼՕՆԴՕՆ։ Թագաւորը մի քանի ժամեր անցկացրեց շարժական բաղկաթոռի մէջ։

ՊԷԿԻՆ։ Իխանչտունի ընդհանուր նահանգապետ Վուչանսկի նշանակված է առեւտրի մինիստր։

ԼՕՆԴՕՆ։ Թագադրութեան առիթով նաւատօրմը օգոստոսի 8-ին կը կենտրօնանայ Սպիտգէտում։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Հրամանագրված է. հնգօրեայ կարանտին Օդէսայից բերվող մթերքների եւ տասօրեայ՝ Եգիպտոսից բերվող մթերքների համար։

Սուլթանը ընծայեց արտաքին գործերի մինիստր Տէվֆիկ-փաշային կօնակ, որի մէջ մինիստրը ապրում է, իսկ մեծ-վէզիր Սաիդ-փաշային—նշանաւոր գումար։

Ջէլնօզօրիական դեսպան Բակլչի բողոքի պատճառով Բ. Դուռը խոստացաւ շուտով կատարել սահմանորոշութիւնը։

ՀՌՕՄ։ Պապը պրօպագանդայի կօլլէգիումի պրէֆէկտ նշանակեց կարդինալ Գօտտիին։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ժամերը նշանակված են Պետերբուրգի հաշւով, փակագծում Թիֆլիսի հաշւով)

Արագ գնացք Թիֆլիսից—Բագու շաբաթը մէկ անգամ ուրբաթ օրերը դուրս է գալիս առաւօտեան 10 ժամ 15 րոպ. (11 ժ. 49 ր.), հասնում է Բագու գիշերվայ 12 ժամ 11 ր. (1 ժ. 9 րոպէին)։

Արագ գնացք Բագուից—Թիֆլիս դուրս է գալիս ուրբաթ օրերը գիշերվայ 12 ժամ 52 րոպէ (1 ժ. 50 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 2 ժ. 45 ր. (3 ժ. 43 ր.)։

Արագ գնացք Թիֆլիսից—Բաթում ամեն օր դուրս է գալիս առաւօտեան 6 ժ. 45 ր. (7 ժ. 43 ր.) հասնում է Բաթում երեկոյեան 5 ժ. 2 ր. (6 ժ.)։

Արագ գնացք Բաթումից—Թիֆլիս ամեն օր դուրս է գալիս երեկոյեան 10 ժ. 10 ր. (11 ժ. 8 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 9 ժ. 4 ր. (10 ժ. 2 ր.)։

Փօստատար գնացք Բագուից դուրս է գալիս երեկոյեան 9 ժ. 22 ր. (10 ժ. 20 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 3 ժ. 56 ր. (4 ժ. 54 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 5 ժ. 9 ր. (6 ժ. 7 ր.), հասնում է Բաթում առաւօտեան 5 ժ. 40 ր. (6 ժամ 38 րոպէին)։

Մարդատար գնացքը Բագուից դուրս է գալիս ցերեկվայ 2 ժ. 27 ր. (3 ժ. 25 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 7 ժ. 39 ր. (8 ժ. 37 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից առաւօտեան 8 ժ. 29 ր. (9 ժ. 27 ր.), հասնում է Բաթում երեկոյեան 8 ժ. 30 ր. (9 ժ. 28 ր.)։

Փօստատար գնացքը Բաթումից դուրս է գալիս գիշերվայ 11 ժ. 5 ր. (12 ժ. 3 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 11 ժ. 34 ր. (12 ժ. 32 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից ցերեկվայ 12 ժ. 36 ր. (1 ժ. 34 ր.), հասնում է Բագու առաւօտեան 6 ժ. 16 ր. (7 ժ. 14 ր.)։

Մարդատար գնացք Բաթումից դուրս է գալիս առաւօտեան 7 ժ. 5 ր. (8 ժ. 3 ր.), հասնում է Թիֆլիս երեկոյեան 6 ժ. 39 ր. (7 ժ. 37 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 7 ժ. 24 ր. (8 ժ. 22 ր.), հասնում է Բագու ցերեկվայ 12 ժ. 5 ր. (1 ժ. 3 ր.)։

Փօստատար գնացք դուրս է գալիս Թիֆլիսից դէպի Կարս երեկոյեան 8 ժ. 30 ր. (9 ժ. 28 ր.). հասնում է Սանահին 1 ժ. 35 ր. (2 ժ. 33 ր.), Ղարաքիլիսա գիշերվայ 3 ժ. 32 ր. (4 ժ. 30 ր.), Ալէքսանդրօպօլ առաւօտեան 7 ժ. 17 ր. (8 ժ. 15 ր.), Կարս ցերեկվայ 11 ժ. 1. (11 ժ. 59)։

Փօստատար գնացք Կարսից դուրս է գալիս ցերեկվայ 4 ժ. 57 ր. (5 ժ. 55 ր.), հասնում է Ալէքսանդրօպօլ երեկոյեան 8 ժ. 5 ր. (9 ժ. 3 ր.), Ղարաքիլիսա 11 ժ. 42 ր. (12 ժ. 40 ր.), Թիֆլիս առաւօտեան 6 ժ. 20 ր. (7 ժ. 18 ր.)։

Խառն գնացք Թիֆլիսից դուրս է գալիս ցերեկվայ 2 ժ. 15 ր. (3 ժ. 13 ր.), հասնում է Ղարաքիլիսա 9 ժ. 30 ր. (10 ժ. 28 ր.) Ալէքսանդրօպօլ գիշերվայ 1 ժ. 25 ր. (2 ժ. 23 ր.)։

Խառն գնացք Ալէքսանդրօպօլից դուրս է գալիս առաւօտեան 5 ժ. 25 ր. (6 ժ. 23 ր.), հասնում է Ղարաքիլիսա առաւօտեան 8 ժ. 35 ր. (9 ժ. 33 ր.) և Թիֆլիս ցերեկվայ 3 ժ. 37 ր. (4 ժ. 35 րոպէին)։

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Գուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. Նաւասարդեան—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հիւանդ.

Ն. Ի. Գզելիև—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.

Ջ. Ի. Բարանօսեանց—11—12 ժ. կանանց և երեխայոց հիւանդ.

Գ. Ա. Թարխանեանց—1—$1\frac{1}{2}$ ժ. Ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ի. Գզելիև—6—7 ժ.

Գ. Ա. Թարխանեանց—7—8 ժ. Ներքին և երեխայոց հ.

Բ. Ա. Նաւասարդեան—$7\frac{1}{2}$—8 ժ.

Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Օ. Տ. Առվանեցակի—տանը. ծաղկահատ և բըժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է ՄԻ ՎԱՐԺՈՒՀԻ

որ պէտք է իմանայ կար ու ձեւ, ռուսերէն եւ հայերէն։ Ամսական ռոճիկը կերակրով եւ սենեակով 30 րուբլի, իսկ եթէ կամենան իրանց կերակրով 40 րուբլի։ Պարապելու է երկու ընտանիքի երեխաների հետ՝ 8-ից մինչեւ 10-ը. նրանցից երկուսը տղաներ են 7 եւ 10 տարեկան, մնացածները աղջիկներ։ Երեխաներից 4-ը իմանում են բաւական կարդալ ու գրել հայերէն, ռուսերէն եւ թուաբանութիւն։

Բնակութեան տեղս Կուբանսկայա Օբլաստ, Աբին գիւղում, որի միջից անցնում է երկաթուղին, որտեղ ապրուստը բաւական էժան է։

Ցանկացողը թող դիմէ նամակով՝ Станица Абинская (Куб. обл.), Аветисъ Моисеевичъ Задикьянцъ. 1—2

ՄԻ ՀԻՆ ԴՊՐՈՑԱՒԱՐՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ

ՈՐՈՆՈՒՄ Է ՊԱՇՏՕՆ

կալուածքների վրա կառավարիչ, վերահսկող, կօնտօրշչիկ եւ այլն։ Հասցէն հարցնել «Մշակի» խմբագրատանը։ 1—5

ՎԱՐՁՈՎ Է ՏՐՎՈՒՄ

չորս մաքուր սենեակ, ջրով, խոհանոցով, մառանով եւ ներքնատնով. Օրբէլիանօվսկայա փողոց, տուն Կարախանօվի, № 9։ 1—1

ՄԱՆԿԱԲԱՐՁՈՒՀԻ-ՄԱՍՍԱԺԻՍՏԿԱ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ընդունում է հիւանդներ Շուշում, երկու ամսով, յուլիսի 8-ից

Հասցէն՝ Մեղրեցոց եկեղեցու մօտ, Մէլիք-Ղարագեօզեանցի տանը։

2—6 Ա. Յարութիւնեան

ԲԺԻՇԿ

Ք. ՕՀԱՆԵԱՆ

ՇՈՒՇՈՒՄ

Յուլիսի 1-ից ընդունում է աչքի հիւանդութիւններ ունեցողներին, ամեն օր։

5—5

Պատիւ ունեմ յայտնելու պ. պ. վաճառականներին, որոնք կը կամենային գործ ունենալ Վ Ա Ր Շ Ա Վ Ա Յ Ի հետ, որ ես վաղուց արդէն վերաբնակված լինելով Վարշավայում, յանձն եմ առնում եւ կատարում եմ ամենայն տեսակ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Եւ իմ բազմամեայ հմտութեամբ առեւտրական ասպարէզում օգտակար կարող եմ լինել դիմող վաճառականներին, որոնց խնդրում եմ դիմել ինձ հետեւեալ հասցէով.

ВАРШАВА, Медовая 17, кв. 33. Минасу Яргулову. (կ. հ.) 2—5

Ֆինանսների նախարարութեան իրաւասութեան տակ գտնվող

ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

Հեղինակ «Առեւտրական, գործարանական եւ նաւթարդիւնաբերութեան հաշւապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների նախարարութեան ուսումնական բաժնի կողմից ընդունված է իբրեւ օժանդակ ձեռնարկ առեւտրական դպրոցներում

ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է

Երկու սեռի անձանց՝ գործնական ձեւով հաշւապահութիւն 4 ամսում, պատասխանատուութեամբ, եւ հարկաւոր դէպքում՝ յանձնարարականով

ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ

1) Իտալական կրկնակի հաշուապահութիւն արդիւնագործութեան բոլոր ճիւղերի վերաբերեալ, նաեւ նաւթարդիւնաբերական եւ նաւթագործական հաշւապահութիւն։
2) Առեւտրական թուաբանութիւն։
3) Առեւտրական թղթակցութիւն։
4) Մուրհակային եւ առեւտրական օրէնքներ։
5) Վայելչագրութիւն եւ ուղղումն ամենավատ ձեռագրի։

Ընդունելութիւն ամեն օր։ Պարապմունքները սկսվում են 1902 թւի Սեպտեմբերի 15-ից պարբերաբար ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ՝ 60 րուբլի վճարով ամբողջ դասընթացքի համար։

Դասընթացքը աւարտողներին տրվում է, ֆինանսների նախարարութեան թոյլատրված ծրագրի համաձայն, վկայագիր։

Ցանկացողներին խնդրում են դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին՝ Թիֆլիսում, Николаевская ул. № 46, ամենայն օր։ Ծրագիր ուղարկվում է ձրի։

Վերեւում յիշված ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում։ Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու։ ԳԻՆՆ Է 3 ր. 50 կոպէկ։ (կ. ե. հ. չ.) 8—35

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

(Թիֆլիս, Լերմօնտօվսկայա փողոց, № 9)

Ցանկացողները ունենալ իրանց առեւտրական գործերի համար ուսման ընթացքը աւարտած աշակերտներ եւ աշակերտուհիներ, թող բարեհաճեն դիմել կուրսերի հիմնողին, Ս. Մանուէլեանցին։ Աւարտողները ստացել են մասնագիտական առեւտրական կրթութիւն կից կասի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուի հաստատված ծրագրի համեմատ, եւ ունեն օ[րինա]ւոր ատեստատներ։

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՍԿՍՎԵԼՈՒ ԵՆ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 2-ԻՑ

Կուրսերի ծրագիրը եւ կանոնները կարելի է ստանալ ձրիապէս կուրսեր հիմնողի բնակարանում։ Օտարաքաղաքացիները դիմում են՝ ТИФЛИСЪ, учредителю коммерческихъ курсовъ С. П. Мануэльянцу. (ե.) 5—12

ЕЖЕДНЕВНАЯ ГАЗЕТА ВЪ ТИФЛИСѢ

„Кавказскій Листокъ Объявленій"

(ИЗДАНІЕ ПРИ „БЮРО ТРУДА„)

ПРОГРАММА. Правительственныя распоряженія по вопросамъ труда. Цѣны на рабочія руки. Всевозможныя справочныя свѣдѣнія. Телеграмы агентства и частныя объявленія. Годовая цѣна (300 номеровъ) съ доставкой въ Тифлисѣ—1 руб. 50 коп., съ пересылкой—2 рубля, заграницу—4 руб. Номеръ—1 коп.

ЦѢНЫ НА ОБЪЯВЛЕНІЯ отъ 2 до 4 коп. за строчку въ 35 буквъ. Траурныя отъ 1 руб. до 2 руб. Объявленія въ справочномъ отдѣлѣ по 10 коп. за каждый разъ и за 10 разъ 75 коп. Скидка трудовому классу 10%. За неоднократныя объявленія скидка отъ 5 до 30% и по соглашенію. Контора редакціи: „Бюро Труда", Эриванская площадь, противъ сквера, каравансарай Тамамшевыхъ. Редакція временно находится въ томъ же зданіи, въ пассажѣ, верхній этажъ. № 28. О пріемѣ подписки и объявленій и о срокѣ выхода будетъ объявлено особо.

2—3 Редакторъ-издатель **Николай Тамамшевъ**

Տպագրվում է եւ մինչեւ յուլիսի վերջը լոյս կը տեսնէ

ԼԷՕ

ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱԶԱՐԵԱՆՑ

Մանրամասն կենսագրութիւն, լուսաբանված գրական-պատմական տեսութիւններով.

Երկու հատոր, մօտ 650 երես, բազմաթիւ (25-ից աւելի) պատկերներով (Նազարեանց եւ նրա մանակակիցները, „Հիւսիսափայլի" գլխաւոր աշխատակիցները, Նազարեանցի ֆակսիմիլէն, գերեզմանը, „Հիւսիսափայլի" խմբագրատունը)։

Մինչեւ տպագրութեան վերջանալը բացվում է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ։

Բաժանորդագինն է 1 ՌՈՒԲԼԻ, իսկ ճանապարհածախսով 1 ՌՈՒԲԼԻ 35 ԿՈՊԷԿ։

Լոյս տեսնելուց յետոյ գինը կը բարձրացնվի։

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՏՈՐԸ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ ԵՒ ԲԱԺԱՆՎՈՒՄ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԻՆ

Վերադիր վճարով բաժանորդագրութիւն չէ ընդունվում։

Բաժանորդագրութիւնը ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ընդունվում է «Մշակի» խմբագրատանը եւ «Գուտենբէրգ» գրավաճառանոցներում։ ԲԱԳՒՈՒՄ առանց ճանապարհածախսի բաժանորդագրութիւն ընդունվում է Սամսոն Յարութիւնեանի գրավաճառանոցում։ Միւս քաղաքներից դիմում են Тифлисъ. Редакція „Мшакъ". 9—10